



ATS2020
Assessment of Transversal Skills



Spodbujanje razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja s formativnim spremljanjem

Mednarodni projekt
Assessment of Transversal Skills – ATS2020

Uredila Nevenka Štraser



Spodbujanje razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja s formativnim spremljanjem

Mednarodni projekt Assessment of Transversal Skills – ATS2020

Urednica: Nevenka Štraser

Avtorici: Nevenka Štraser in Vera Bevc

Strokovni pregled: Saša Kregar

Jezikovni pregled: dr. Špela Bregač

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Predstavnik: dr. Vinko Logaj

Spletna izdaja

Ljubljana 2018

Publikacija je objavljena na povezavi:

<https://www.zrss.si/pdf/VescineSodelovanjaKomuniciranja.pdf>

Naložbo sofinancirata:



ATS2020
Assessment of Transversal Skills



Erasmus+

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID=294484736](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:si:ZB-COBISS-294484736)

ISBN 978-961-03-0402-9 (pdf)

Kazalo vsebine

Predgovor	4
1 Sodelovanje in komuniciranje (<i>Nevenka Štraser</i>)	5
2 Kako in s čim začeti? (<i>Vera Bevc in Nevenka Štraser</i>)	7
3 Razvijanje veščin sodelovanja in komuniciranja s formativnim spremljanjem (<i>Vera Bevc in Nevenka Štraser</i>)	8
4 Sodelovanje (<i>Nevenka Štraser</i>)	9
Predznanje	10
Cilji /Kaj želim doseči (kriteriji uspešnosti)	18
Strategije / Kako bom cilj dosegel	26
Metode sodelovalnega učenja	29
Dokazi / Kako vem, da sem cilje dosegel / Povratna informacija	30
Samoevalvacija / Kako učinkovit sem bil.....	35
5 Komuniciranje (<i>Nevenka Štraser</i>)	39
6 Orodja za (samo)evalvacijo razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja (<i>Nevenka Štraser</i>)	46
7 Viri in literatura	53

Predgovor

Spoštovani,

v branje in uporabo vam ponujamo priročnik, ki je nastal v mednarodnem projektu Assessment of Transversal Skills – ATS2020. Njegova vsebina se nanaša na veščine sodelovanja in komuniciranja, pri čemer se s primeri bolj osredotočamo na sodelovanje. K temu so se naravnali tudi projektni timi šol v ATS2020, ki so za svoj izziv izbrali spodbujanje in formativno spremljanje razvoja veščin sodelovanja in posredno tudi komuniciranja.

Priročnik je zato po kratkem teoretičnem uvodu vsebinsko razdeljen na tri dele.

V prvem predstavljamo možnosti in priložnosti za razvoj različnih (pod)veščin, ki tvorijo večino sodelovanja. Ta del vsebuje tudi večino primerov iz šol, ki so si to veščino v projektu ATS2020 postavile kot izziv za razvoj. Primeri se nanašajo na elemente formativnega spremljanja te veščine in so skozi te elemente tudi ločeno prikazani. Če želimo doseči zastavljene kriterije uspešnosti, se morajo v praksi ti elementi naravno prepletati.

V drugem delu se osredotočamo na (pod)veščine, ki tvorijo večino komuniciranja in pri tem povzemamo kriterije uspešnosti ter primere iz irskega kurikula (Key Skills of Junior Cycle), ki jih bralec lahko uporabi kot ideje za premišljen prenos v svojo vsakodnevno poučevalno prakso.

V tretjem delu so dodana nekatera orodja, ki učitelju, ki se bo intenzivneje lotil razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja pri svojih učencih/dijakih, omogočajo (samo)vrednotenje. Uporabna pa so tudi za ravnatelja in za kolegialne hospitacije oz. za določanje fokusa spremljanja pouka in oblikovanja povratne informacije učitelju v pedagoškem pogovoru po hospitaciji/hospitacijah.

Želimo vam veliko uporabnih spoznanj in veliko uspehov pri iskanju priložnosti za razvoj sodelovanja in komuniciranja pri učencih/dijakih, ki so vam zaupani.

Nevenka Štraser



Vir: <https://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-image-children-have-crossed-hands-image7890196>, 31.1.2018

1 Sodelovanje in komuniciranje

Veščine sodelovanja in komuniciranja so bile že od nekdaj pomembne za razvoj civilizacije. Se te veščine v družbi 21. stoletja, ki je zaznamovana z globalizacijskimi procesi, razlikujejo od tistih, ki jih je človek potreboval na začetku razvoja svoje? Glede na to, kaj te veščine vključujejo in kakšen je njihov osnovni namen, najbrž ni bistvenih razlik. Spremenjene okoliščine pa so gotovo tiste, ki vplivajo na učinkovitost rabe teh veščin v različnih časovnih obdobjih razvijajoče se družbene skupnosti do tega trenutka, ko govorimo o družbi znanja.

Kaj torej ponuditi učencem v formalnem izobraževanju znotraj razvoja vseh kompetenc, ki omogočajo posamezniku vključitev na trg dela in v družbo, ne da bi v trenutku izobraževanja natančno vedeli, kakšne vrste poklicev bodo obstajale in kakšne bodo družbene okoliščine, ko bo ta posameznik zaključil svoje formalno izobraževanje? To je gotovo vprašanje, ki zadeva politiko izobraževanja v vsakem trenutku.

Ko iz Evropskega referenčnega okvira »pod lupo« vzamemo osem ključnih kompetenc, ki jih je Evropska komisija opredelila v letu 2007, lahko brez večjih zadržkov ugotovimo, da so veščine sodelovanja in komuniciranja tiste, ki prečijo in podpirajo oz. so na različne načine povezane z razvojem vseh ostalih: sporazumevanja v maternem jeziku, sporazumevanja v tujih jezikih, matematične kompetence ter osnovnih kompetenc v znanosti in tehnologiji, digitalne pismenosti, učenja učenja, socialnih in državljskih kompetenc, samoiniciativnosti in podjetnosti ter kulturne zavesti in izražanja. Usmeritve v smislu kompetenčnega pristopa k poučevanju se kažejo tudi v posodobljenih učnih načrtih za osnovno šolo ter praktično v vseh nalogah in projektih, ki jih je izvajal ZRSŠ v zadnjih desetih letih. Nenazadnje je tudi vključenost posameznika v sintagmi »vključujoča šola« odvisna od njegove prilagoditvene kompetence, le-ta pa v veliki meri od njegovih veščin sodelovanja in komunikacije. Zanje lahko najdemo tudi neposredno povezavo z dvema in posredno z ostalimi šestimi vrstami inteligentnosti iz Gardnerjeve Teorije raznoterih inteligentnosti.

Skratka, veščine sodelovanja in komuniciranja so ključne za izražanje posameznikovih spretnosti in sposobnosti na vseh drugih področjih njegovega funkcioniranja v ožjem in širšem okolju ter za izgradnjo odnosov v skupinah, v katere je formalno in neformalno vključen. Z visoko razvitimi tovrstnimi veščinami lahko celo kompenzira morebitne primanjkljaje na drugih področjih oz. pri drugih kompetencah.

Poglejmo si opredelitev obeh pojmov v Slovarju slovenskega knjižnega jezika:

sodelovati-ujem nedov. (á û) **1.** *biti dejavno povezan zaradi skupne dejavnosti*

komunicirati-am nedov. (î) **1.** *izmenjavati, posredovati misli, informacije, sporazumevati se*

Gre pravzaprav za dve vrsti veščin in »podveščin«, ki se med seboj in z drugimi kompetencami prepletajo ter so soodvisne.

Če iz knjige Pedagoška komunikologija povzamemo zapis dr. Brajše, lahko ugotovimo velik pomen interpersonalne komunikacije (sodelovanja in komuniciranja med ljudmi) v opisu pogovora kot ključnega za razvoj singenetskega programa: »Pogovori v družini in šoli postajajo osnovni nosilci vzgoje in izobraževanja naših otrok in mladine. Poleg družine zavzema pomembno mesto v socialni maternici singenetskega razvoja otrok tudi šola.« Zaznamo pa lahko tudi neposredno povezanost interpersonalne komunikacije z razvojem in z delovanjem možganov, ki jo je z raziskavami že pred letom 1984 v svoji dualistični interakcijski teoriji o posredniški vlogi liasonskih možganov potrdil dobitnik Nobelove nagrade v letu 1963, svetovno priznani raziskovalec možganov, John C. Eccles, da o sodobnih raziskavah znotraj nevroznanosti niti ne govorimo.

V posameznih drugih primerih definicij lahko razberemo strukturo in namen teh veščin in nobena od definicij ne oporeka izjemnemu pomenu sodelovanja in komuniciranja na razvoj človeške vrste. Torej je posledično nujno tudi v sodobni šoli zagotavljati mladim vrsto različnih priložnosti za razvoj sodelovanja in komuniciranja pri pouku.

Tako ni naključje, da se v okviru predmeta slovenščina po vsej vertikali učenci usposablajo za sporazumevanje (komuniciranje) v slovenščini (*Iz UN za slovenščino: ... Cilji predmeta se uresničujejo z jezikovnim in književnim poukom v sklopu štirih sporazumevalnih dejavnosti: poslušanja, branja, govorjenja in pisanja. ... Motivirani so za vse štiri sporazumevalne zmožnosti. Zavedajo se, da jim te omogočajo spoznavanje sebe in sveta ter zadovoljevanje temeljnih čustvenih in družbenih potreb. Ob izkušnjah s temi dejavnostmi spoznavajo, da njihovo obvladovanje povečuje zmožnost delovanja v družbenem okolju ter spoznavanja in izražanja predmetnega, duhovnega in domišljjskega sveta. Tako se razvija njihova socialna, družbena in medkulturna zmožnost.*) Kar se tiče komuniciranja, velja podobno tudi za druge jezikovne predmete. Praktično pri vseh predmetih med splošnimi cilji v učnih načrtih najdemo take, ki se navezujejo na razvoj veščine sodelovanja (npr.: *BIO – Učenci razvijajo zmožnost za sodelovanje, odgovornost pri delu ter za načrtovanje ...*, *GEO – Učenci razvijajo zmožnost uporabe komunikacijskih, miselnih, praktičnih in socialnih veščin za raziskovanje geografskih tem ...*, *ŠPO – spodbujanje pozitivnih vedenjskih vzorcev, spodbujanje medsebojnega sodelovanja strpnosti in sprejemanja drugačnosti ...*, *ZGO - ... razvijati dojemljivost za vrednote, potrebne v sodobni demokratični družbi – strpnost v medsebojnih stikih in odnosih, spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje ...*).

Zdi se, da imamo marsikaj že zelo dobro zapisano. Poskrbeti je potrebno še za udejanjanje.



Vir: <https://www.dreamstime.com/stock-illustration-community-cooperation-concept-social-crowdfunding-investment-symbol-as-group-diverse-hands-nurturing-sapling-tree-image50305392>, 31.1.201

2 Kako in s čim začeti?

Pomembnost veščin sodelovanja in komuniciranja je potrebno približati učencem na način, ki bo zagotavljal razumevanje pomena do te mere, da se jim jih bo zdelo vredno urediti oz. razvijati tudi v interakcijah zunaj šolskega prostora. Že pred preverjanjem predznanja ali v kombinaciji s tem je pri pouku smiselno uporabiti različne situacije, v katerih lahko pomen teh veščin učenci uzavestijo.

Ko se učitelj odloča, da bo svoja prizadevanja pri svojih učencih v večji meri naravnal v spodbujanje in spremljanje razvoja teh veščin, so mu lahko v pomoč naslednje smernice:

Smernice za razvijanje veščin SODELOVANJA IN KOMUNICIRANJA

1. Učitelj naj učenje veščine sodelovanja in komuniciranja začne z debato/delavnico z učenci/dijaki o tem, kaj učinkovito sodelovanje in komuniciranje je, kako se vidi, sliši, čuti.
2. Učenci naj glede lastne komunikacije in sodelovanja uzavestijo svoja močna in šibka področja ter oblikujejo cilje, ki jih želijo doseči pri razvoju teh veščin. Pripravijo naj načrt učenja. (Npr: kot izhodišče razmislek o tem: Kaj že vem o sodelovanju? Kako se to kaže? Ali poznam koga, ki vedno dobro sodeluje/komunicira ... itd. Ta in podobna vprašanja izzovejo predznanje, na osnovi katerega poteka nadaljnje načrtovanje priložnosti za razvoj teh veščin.
3. Učitelj izbere vprašalnik (ali kakšen drug instrument), ki bo učenca usmerjal v razmislek: Kako sodelujem in komuniciram? Vprašalnik lahko služi za posnetek stanja pred in po nekem obdobju, ko smo pri pouku priložnosti za razvoj teh veščin povečali.
4. Učitelj skupaj z učenci oblikuje kriterije za dobro (vešče) sodelovanje in komuniciranje.
5. Pri pouku načrtuje aktivnosti in naloge, s katerimi bodo učenci/dijaki lastno in vrstniško komuniciranje in sodelovanje glede na dogovorjene kriterije tudi vrednotili.
6. Pri pouku načrtuje priložnosti, pri katerih se lahko učenci/dijaki učijo tudi reflektirati izvedene aktivnosti.
7. Načrtuje tudi aktivnosti za sprotno spremljanje razvijanja veščin sodelovanja in komuniciranja in svoj napredek na tem področju.
8. Veščino sodelovanja in komuniciranja je potrebno razvijati čim pogosteje. Če se le da, naj se na sodelovanje in komuniciranje nanaša vsaj ena aktivnost pri vsaki učni uri.

Zamisli za naloge in aktivnosti so tudi v priročnikih Zavoda RS za šolstvo iz zbirk Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi in Posodobitve pouka v gimnazijski praksi. Priročniki so dostopni v Digitalni knjižnici ZRSS na naslovu:

<https://www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalnabralnica/podrobno?publikacija=250> .

3 Razvijanje veščin sodelovanja in komuniciranja s formativnim spremljanjem

V procesu razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja mora učitelj spretno prepletati vse elemente formativnega spremljanja z namenom spremljanja napredka vsakega učenca in prilagajanja pouka glede na povratne informacije, ki jih učitelj prejema od svojih učencev (Holcar Brunauer, A., 2016). Pri uvajanju elementov formativnega spremljanja si lahko učitelj pomaga z naslednjimi podpornimi vprašanji:



Element formativnega spremljanja	Sodelovanje in komuniciranje
Predznanje Kaj že vem/zmorem?	Kaj je dobro sodelovanje/komuniciranje? Kako se ,vidi‘ ,sliši‘ ,čuti‘? V čem sem v komunikaciji dober? V katerih situacijah dobro sodelujem? Kaj bi lahko izboljšal?
Cilji (nameni učenja) in kriteriji uspešnosti Kaj želim doseči in kako bom vedel, da sem uspešen? (→ kriteriji uspešnosti)	Kateri vidik komunikacije bi želel izboljšati? (<i>poslušanje, opogumljanje, upati si povedati, se ne razjeziti, kadar se ne strinjam ...</i>)? Kaj so kriteriji uspešnosti dobrega sodelovanja / komuniciranja?
Strategija Kako bom to dosegel?	Kaj bom storil? Kdaj? Kolikokrat? Kako bom izkoristil priložnosti za sodelovanje in komuniciranje v šoli (pri pouku, izven njega), kako izven šolske situacije?
Dokazi Materialni dokazi napredka	Tile izdelki, dogodki, situacije ... dokazujejo, da sem napredoval: ... (video/audio posnetek, refleksija, povratna informacija učitelja/sošolca ...)
Samoevalvacija Kako učinkovit sem bil?	Kakšna je bila sodelovalna situacija? Kaj smo morali doseči? Kakšna je bila moja vloga? V kolikšni meri mi je uspelo to, kar sem si zastavil? Kaj bom moral še izboljšati?

4 Sodelovanje

Kadar pri pouku govorimo o sodelovanju, imamo v mislih tudi (predvsem) sodelovalno učenje. To spodbuja interakcije med učenci, dopolnjuje učiteljevo poučevanje, z njim dobijo učenci priložnost za razpravljanje o učnih vsebinah ali za izpopolnjevanje različnih veščin. Dokazano je, da sodelovalno učenje ponuja praktične možnosti za oblikovanje zanimivega socialnega in sodelovalnega učnega okolja in je učinkovita strategija za izboljšanje dosežkov učencev (O naravi učenja, 2013).

Ena izmed možnih oblik sodelovalnega učenja je tudi skupinsko reševanje problemsko zasnovanih nalog. Raziskava PISA 2015 je ugotavljala zmožnost učencev za takšno (sodelovalno) delo. Definira ga kot zmožnost posameznika, da se aktivno vključi v proces z drugimi posamezniki, s katerimi poskuša reševati problemsko nalogo tako, da si z njimi deli razumevanje in prizadevanje za rešitev tako, da združuje moči, znanje, spretnosti v smeri rešitve problema (PISA 2015 Results (Volume V), COLLABORATIVE PROBLEM SOLVING)

Zavedati se moramo, da bolj kot postaja svet neodvisen, večja je potreba po sodelovanju. Današnja šola mora pripravljati učence na življenje in delo v svetu, kjer je sodelovanje med ljudmi izjemno pomembno.



Foto: Projektni tim OŠ Črna na Koroškem

1. Predznanje – kaj že vem/zmorem

Učitelj in učenci pridobijo informacije o tem, kaj učenci znajo, kakšne predstave imajo, kako poglobljeno nekaj znajo in zmorejo, pa tudi informacije o njihovem odnosu/prepričanjih/stališčih. Ugotovljeno predznanje omogoči fokusiranje na učenje oz. načrtovanje učenja in poučevanja (pristopi) in osvetli vire učenčevega znanja. Učitelj in učenec odkrivata razkorak med obstoječo in želeno ravno učnih dosežkov. To je kognitivna priprava na učenje, miselno-čustveno vzbujanje pozornosti in aktivacija učencev.

PRIMER PRIPRAVE za ugotavljanje predznanja za veščino sodelovanja (in komuniciranja):

Šola: OŠ Črna na Koroškem

Učitelj: Neža Kos, svetovalna delavka; Marija Rus, razredničarka, učiteljica DKE.

Predmet/razred: DKE/7. razred, ODS/7. razred

Učna tema: Uvod v veščino sodelovanje in komuniciranje – sklop: predznanje.



Vir: <https://www.mojedelo.com/karierni-nasveti/timsko-delo-prednost-ali-slabost-3557> z dne 22. 9. 2017

Ključna vprašanja:

- Kaj zame pomeni sodelovanje in komunikacija?
- Kako vešč sem pri delu v skupini?
- Kako dobro znam sodelovati?
- Kako dobro se znam vključiti v pogovor in izraziti svoje mnenje?

V sedmem razredu učenci v projektu ATS2020 razvijajo veščino sodelovanje in komuniciranje. Pri uvodu v veščino učenci raziščejo svoje poznavanje in dožemanje veščine sodelovanja in komuniciranja. S pomočjo vprašalnika raziščejo svojo stopnjo anksioznosti v skupini, skrb za druge, usmerjenost v nalogo skupine (racionalnost) in egocentričnost. Raziskovanje veščine poteka pri urah oddelčne skupnosti in urah državljske kulture in etike.

- Trajanje: 4 šolske ure.
- Starost učencev, ki zmorejo slediti dejavnostim: 12–14 let

Učni cilji:

Vsebinski cilji – učenci:

- Razmišljajo o tem, zakaj je veščina sodelovanja pomembna.
- Razmišljajo o možnih situacijah, v katerih so že medsebojno sodelovali.
- Spoznajo, kako sošolci razumejo sodelovanje in komuniciranje.
- Ocenijo razvitost svoje veščine sodelovanja in komuniciranja.
- Ocenijo svojo anksioznost pri delu v skupini, ali so bolj usmerjeni na druge in njihova čustva ali na uspešno reševanje naloge ter ocenijo svojo usmerjenost nase pri delu v skupini.

Procesni cilji – učenci:

- Razvijajo digitalno veščino – uporaba »E-listovnika«. V njem kreirajo zavihek »Moje učenje« in s pomočjo navodil v Pogledu odgovorijo na vprašanja o predznanju.
- Razvijajo veščino sodelovanja in komuniciranja – sodelovanje v igri vlog »Labod, ščuka rak«, raziskujejo svoje pojmovanje in predznanje pri veščini sodelovanje in komuniciranje.
- Razvijajo sposobnost vživljanja v vlogo/drugega.
- Razvijajo spretnost argumentiranja in izražanja lastnega mnenja.
- Razvijajo samozavedanje – reševanje *Lestvice samoevalvacije veščin sodelovanja in komuniciranja*
- Razvijajo zavedanje, da se razumevanje in vedenje v zvezi z abstraktnimi pojmi (npr. sodelovanje) razlikuje od posameznika do posameznika. Za skupno sledenje istemu cilju je potrebno doseči konsenz.



PRIMER DEJAVNOSTI UČENCEV za ugotavljanje predznanja

Učitelj učencem napove, da se bodo v letošnjem šolskem letu posvečali razvoju veščine sodelovanja in komuniciranja. To pomeni, da bo pri pouku pogosto organizirano sodelovalno delo.

OŠ Črna na Koroškem:

Dejavnost 1: »Labod, ščuka, rak« - igra vlog na temo sodelovanja

Učenci izvedejo skupinsko aktivnost na temo sodelovanja »Labod, ščuka, rak« (povzeto po A. Tacol, 2010) *10 korakov do boljše samopodobe – delavnice za mladostnike, priročnik za učitelje*, str. 34-35. Ljubljana: Zavod za zdravstveno varstvo Celje.

Učenci v skupinah opišejo svoje občutke ob igranju različnih vlog. Analizirajo dogajanje v skupini – ali so med seboj sodelovali ali ne.

Ustno podajo svoja mnenja, kako bi se lahko situacija spremenila, če bi igralci delovali drugače. Učiteljici spodbudita razmišljanje učencev o tem, zakaj se njim zdi sodelovanje pomembno in kako.

Dejavnost 2: Vprašanja o predznanju

Učenci kreirajo v e-listovniku zavihek Moje učenje in rešijo vprašanja, vezana na njihovo predznanje o veščini sodelovanje in komunikacija.

Dejavnost 3: Lestvica samoevalvacije veščin

Učenci rešijo *Lestvico samoevalvacije veščin sodelovanja in komunikacije*

Z učiteljem se pogovorijo o novih izrazih v vprašalniku in rezultatih, vezanih na 4 področja veščine sodelovanja: anksioznost v skupini, skrb za druge, usmerjenost na nalogo, egocentričnost. Učenci svoje rezultate zapišejo v e-listovnik.

Pogled v e-listovnik (Mahara):

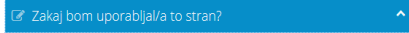
Iskanje uporabnikov

Urim veščino sodelovanje in komunikacija

osebe Neza Kos
Ključne besede: komunikacija, sodelovanje, vaja v skupini, veščina

Ta stran ti bo omogočila da:

- spoznaš, kako pomembno je učinkovito sodelovanje za tvoje učenje in življenje v skupnosti,
- raziščeš kako dobro že znaš sodelovati, kaj so tvoje prednosti in kaj šibkosti,
- raziščeš, kaj je potrebno za dobro sodelovanje,
- načrtuješ pri sebi razvoj veščine sodelovanja (in komunikacije),
- vadiš svojo veščino sodelovanja in komuniciranja v skupini.



Dragi učenec / učenka 7.a,

v tem šolskem letu boš pri različnih predmetih načrtno razvijal/a veščino sodelovanja in komunikacije.

Spoznal/a boš, kaj je sodelovanje, zakaj je sodelovanje pomembno v življenju, zakaj je pomembno pri učenju, kako učinkovito sodelovati, kje so tvoje prednosti in šibkosti pri sodelovanju, kako uspešno komunicirati z drugimi ...

Na začetku boš raziskal/a kaj že veš o sodelovanju, delil/a svoje mnenje s sošolci in presodil/a, kako dobro znaš sodelovati v skupini.

Potem si boš zastavil/a cilje, ki jih na tem področju želiš doseči in predlagal/a načine kako to narediti.

V tem šolskem letu boš pri različnih aktivnostih imel/a možnost vaditi to veščino in spremljati svoj napredek. Tvoje delo in napredek bodo spremljali tudi tvoji sošolci in učitelji. Vse skupaj pa bo potekalo v e-listovniku.

Zato ...



Dostopno na: <https://www.mojedelo.com/karierni-nasveti/tims-slabost-3557>

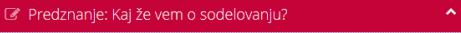
[\(Podrobnosti\)](#)

sedaj **ustvari zavihek** **Moje učenje z naslovom "Urim veščino sodelovanje in komunikacija"**.

Tvoji učitelji ti želimo veliko veselje in zadovoljstva pri sodelovanju in komuniciranju! 😊

[\(Podrobnosti\)](#)

Pogled v e-listovnik in zavihek Predznanje:



Razmisli o spodnjih vprašanjih.

V Mojem učenju v zavihku "Predznanje" odgovori na zastavljena vprašanja.

1. Kaj ti prvo pride na misel, ko slišiš besedo sodelovanje? (naštet vsaj 5 stvari).
2. Kaj že veš o sodelovanju?
3. V čem si dober pri delu v skupini?
4. Kje imaš težave, ko je potrebno sodelovati v skupini?
5. Kaj bi se moral izboljšati, da bi lahko uspešno sodeloval v skupini?
6. Kako raje delaš: v skupini ali sam? Obrazloži.
7. Kje najpogosteje sodeluješ v skupini?
8. Ali sta po tvoje prepričanje in sodelovanje povezana? Razloži.
9. Kje si največ zvedel o sodelovanju?
10. Katere vrste komunikacije poznaš? Pri kateri si najbolj uspešen?

Pri odgovarjanju so ti lahko v pomoč spoznanja pri igri "Labod, ščuka, rak in voz".

Ko boš odgovoril na vprašanja, ustvari svoj "Pogled" z imenom "Urim veščino sodelovanje in komunikacija - svoje ime in Prilimek" ter vanj vstavi zapise v "Mojem učenju", ki si jih pravkar ustvaril. Navodila za ustvarjanje pogleda najdeš na prvi strani skupine ATS 2020 7a pod "Pogledi skupine" - "Prvi koraki po e-listovniku". Zapisana so v priponki "navodila učenecem Mahara".

Svoj pogled boš delil z učiteljicami v skupini in skrbnico projekta Nevenko Štraser.



Dostopno na: <https://www.mojedelo.com/karierni-nasveti/tims-slabost-3557>

[\(Podrobnosti\)](#)



Pri učiteljici dobiš vprašalnik, ki ti bo pomagal oceniti tvoj način sodelovanja v skupini. Pozorno preberi trditve ter iskreno odgovori na vprašanja.

Na zadnji strani vprašalnika v tabelo vpiši svoje odgovore in izračunaj skupni rezultat. Svoje rezultate zapiši v zavihek "Moje učenje - Predznanje" pod točko 11.



Dostopno na: <https://www.mojedelo.com/karierni-nasveti/tims-slabost-3557>

[\(Podrobnosti\)](#)

Dejavnost 3: Lestvica samoevalvacije veščin

Pri učiteljici dobiš vprašalnik, ki ti bo pomagal oceniti svoj način sodelovanja v skupini. Pozorno preberi trditve ter iskreno odgovori na vprašanja.

Na zadnji strani vprašalnika v tabelo vpiši svoje odgovore in izračunaj skupni rezultat. Svoje rezultate zapiši v zavihek "Moje učenje - Predznanje" pod točko 11.

VPRAŠALNIK:

Lestvica samoevalvacije veščin sodelovanja in komunikacije (Rupnik Vec, Celin, Vuradin Popovič, Bradič, 2012) v Rupnik Vec, T. (2013). Priročnik-psihologija. Dostopno na:
<http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Izzivi%20razvijanja%20in%20vrednotenja%20znanja%20v%20gimnazijski%20praksi%20PSIHOLOGIJA/#/1/zoomed>

Navodilo: Pozorno preberi trditve in za vsako oceni, kako pogosto opisano velja pri sodelovanju v skupini zate osebno.

1 = skoraj nikoli ne velja; 2 = redko velja; 3 = včasih velja; 4 = pogosto velja; 5 = skoraj vedno velja

1. V skupini druge spodbujam h govorjenju.	1---2---3---4---5
2. Drugim pokažem, da podpiram ali odobravam njihovo idejo ali dejanje.	1---2---3---4---5
3. Če kdo v skupini preveč na dolgo razlaga svoje mnenje, postanem nestrpen.	1---2---3---4---5
4. Zavzemam se za ideje drugih, ki so preslišane.	1---2---3---4---5
5. Ideje, ki jih ne razumem, povzamem s svojimi besedami, da bi preveril pravilnost razumevanja.	1---2---3---4---5
6. Ko nekdo pove mnenje, ki se mi zdi nesmiselno, ga zasmehujem.	1---2---3---4---5
7. Preverjam, kako se počutijo drugi člani skupine.	1---2---3---4---5
8. V skupini želim imeti pozornost drugih, zato govorim tako, da preglasim druge.	1---2---3---4---5

9. V skupini se osredotočim na tistega, ki govori.	1---2---3---4---5
10. Pozorno poslušam tudi stališča, ki se razlikujejo od mojih.	1---2---3---4---5
11. Najraje delam sam.	1---2---3---4---5
12. Zapomnim si ideje in jih povežem z imeni tistih, ki so jih vpeljali.	1---2---3---4---5
13. Poskušam graditi na idejah drugih.	1---2---3---4---5
14. Ne zanima me, kaj si o neki temi mislijo preostali člani skupine.	1---2---3---4---5
15. Izogibam se prekinjanju in priganjanju sogovornika.	1---2---3---4---5
16. Odločam se šele, ko vsi predstavijo vse svoje ideje.	1---2---3---4---5
17. V razpravi sem kritičen do idej, ne pa do ljudi, ki jih predlagajo.	1---2---3---4---5
18. Zastopam stališče, da je vsak član skupine dragocen.	1---2---3---4---5
19. Če nekdo noče sodelovati, se temu uprem, vendar mu dam drugo možnost.	1---2---3---4---5
20. Skupina bi bolje delovala, če nekateri člani ne bi bili v njej.	1---2---3---4---5
21. Pod vplivom tehtnih utemeljitev sem pripravljen spremeniti svoje mnenje.	1---2---3---4---5
22. Ko razpravljamo, se držim teme.	1---2---3---4---5
23. Usmerjen sem na iskanje najboljše možne rešitve.	1---2---3---4---5
24. Če me kdo izzove, sem se pripravljen močno skregati z njim, da mu dokážem svoj prav.	1---2---3---4---5
25. Z drugimi delim vse informacije, ki jih imam o obravnavani temi.	1---2---3---4---5
26. Če se v skupini zgodi konflikt, spodbujam vpletene k temu, da ga razrešijo na strpen način.	1---2---3---4---5

27. Zdi se mi pomembno, da je rešitev, ki jo skupina sprejme, sprejemljiva za vse.	1---2---3---4---5
28. Pozoren sem na to, ali imamo vsi priložnost prispevati ideje.	1---2---3---4---5
29. Ko se skupina ne strinja z mojim predlogom, sem močno užaljen in ne želim več sodelovati v pogovoru.	1---2---3---4---5
30. Drugim povem, da me je nekaj, kar so storili, razjezilo ali spravilo v zadrego.	1---2---3---4---5
31. Vztrajam pri svojih prepričanjih, če mi drugi ne ponudijo razumnih razlogov, zakaj nimam prav.	1---2---3---4---5
32. Stvari najbolje opravim sam, zato me moti, če se drugi vmešajo v moje naloge.	1---2---3---4---5
33. Večinoma si ne upam na glas izraziti svojega nestrinjanja z drugimi v skupini.	1---2---3---4---5
34. V skupini sem sproščen in igriv.	1---2---3---4---5
35. V skupini težko najdem svoje mesto, saj me drugi preglasijo.	1---2---3---4---5
36. Ko me kdo v skupini razjezi, svoje nezadovoljstvo pokažem tako, da s tem ne prizadenem drugih.	1---2---3---4---5
37. Nimam razloga prilagajati se drugim.	1---2---3---4---5
38. V skupini sem pripravljen sprejeti odgovornost za posledice svojih dejanj.	1---2---3---4---5
39. V dialogu s člani skupine sem odkrit in neposreden.	1---2---3---4---5
40. Nerač govorim o svojih čustvih in počutju v skupini.	1---2---3---4---5
41. Pogosto me skrbi, kaj si bodo drugi v skupini mislili o meni.	1---2---3---4---5

Vrednotenje lestvice

Vprašalnik ima štiri *faktorje*. *Rezultat posameznika* pri posameznem faktorju dobimo tako, da seštejemo število točk na posameznih postavkah, ki tvorijo ta faktor.

Anksioznost v skupini:

postavke 29, 33, 35, 40, 41

Skrb za druge oz. usmerjenost na čustvovanje članov skupine:

postavke 1, 2, 4, 5, 7, 12, 13, 19, 26, 28, 34, 39

Usmerjenost na nalogo oz. racionalnost:

postavke 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 25, 27, 31, 36, 38

Egocentričnost:

postavke 3, 6, 8, 18, 20, 24, 30, 32, 37

(pozor: postavka 18 se vrednoti obratno)

Pomoč pri vrednotenju je naslednja tabela:

Vnesite svoje odgovore v spodnjo tabelo. Poleg zaporedne številke trditve zapišite izbrani odgovor.

Anksioznost v skupini		Skrb za druge/ usmerjenost na čustva članov skupine		Usmerjenost na nalogo/ racionalnost		Egocentričnost	
Trditev	Odgovor	Trditev	Odgovor	Trditev	Odgovor	Trditev	Odgovor
29		1		9		3	
33		2		10		6	
35		4		11		8	
40		5		14		18	
41		7		15		20	
Skupaj		12		16		24	
		13		17		30	
		19		21		32	
		26		22		37	
		28		23		Skupaj	
		34		25			
		39		27			
		Skupaj		36			
				38			
				Skupaj			

2. CILJI/KAJ ŽELIM DOSEČI? (→ KRITERIJI USPEŠNOSTI)

Sodobno načrtovanja vzgojno-izobraževalnega dela zahteva jasno opredelitev ciljev (namenov učenja), ki so v skladu s cilji, zapisanimi v učnih načrtih. Pogoj za doseganje teh ciljev v procesu učenja je jasno razumevanje le-teh tudi pri učencih. Če želimo učence aktivno vključiti v izgradnjo njihovega lastnega znanja, samouravnavanja in samovrednotenja učenja ter v načrtovanje procesa učenja, vključno z načrtovanjem lastnih ciljev učenja, je ključnega pomena, da učenci učne cilje razumejo in da jih znajo ubesediti v »svojem jeziku«. Tako preoblikovanim učnim ciljem v priročniku

Formativno spremljanje v podporo učenju rečemo nameni učenja. Razumevanje le-teh je pogoj za sooblikovanje kriterijev uspešnosti, za kvalitetne povratne informacije, za vse metakognitivne procese in za vrstniško vrednotenje ter samovrednotenje. Zaradi zapisanega je pomembno, da so učencem nameni učenja in kriteriji uspešnosti razumljivi že na začetku učnega sklopa oz. učne ure, k njim pa se večkrat vračamo v celotnem procesu učenja.

PRIMER PRIPRAVE za razvoj veščine:

Šola: OŠ Črna na Koroškem

Učitelj: Neža Kos, svetovalna delavka; Marija Rus, razredničarka, učiteljica DKE, ZGO, LUM in učitelji posameznih predmetov, pri katerih učenci zbirajo dokaze (naravoslovje, matematika, geografija, zgodovina, domovinska in državljanska kultura in etika)

Predmet/razred: 7. razred – oddelčna skupnost, domovinska in državljanska kultura in etika, zbiranje dokazov tudi pri naravoslovju, matematiki, geografiji in zgodovini

Učna tema: Razvoj veščine sodelovanja in komunikacije – sklop: kriteriji in cilji (nameni učenja), dokazi, povratna informacija in samoevalvacija.

 Vir: https://www.mojedelo.com/karierni-nasveti/timsko-delo-prednost-ali-slabost-3557 z dne 22. 9. 2017	Ključna vprašanja: - Kdaj smo pri sodelovanju uspešni, kateri so naši kriteriji uspešnosti? - Kako uspešen sem pri uresničevanju svojega osebnega cilja in cilja skupine? - Kako napredujem pri razvoju veščin sodelovanja? - Znam podati konstruktivno kritiko in realno pohvalo?
Učenci v tem delu določijo kriterije uspešnosti, določijo lastne cilje in strategije za doseganje cilja, zbirajo dokaze, vrednotijo svoje delo in delo	• Trajanje: november 2016–junij 2017

drugih. Kriterije uspešnosti, cilje (namene učenja), strategije in zaključno samoevaluacijo zapišejo pri urah oddelčne skupnosti in domovinski in državljanski kulturi in etiki. Dokazi za razvoj veščine zbirajo pri različnih predmetih v okviru sklopov, posvečenih razvoju veščine sodelovanja in komunikacije. S pomočjo e-listovnika (moje učenje) sledijo svojemu razvoju veščine skozi celo šolsko leto.	• Starost učencev, ki zmorejo slediti dejavnostim: 12–13 let (7. razred).
---	---

Učni cilji:

Vsebinski cilji za veščino sodelovanje in komuniciranje – učenci:

- Sestavijo kriterije uspešnosti za razvoj veščine.
- Znao podati konstruktivno povratno informacijo.
- Razumejo pozitivne in negativne dejavnike sodelovanja v skupini.
- Prepoznajo in uporabijo strategije uspešnega sodelovanja.
- Spoznajo eno izmed strategij ustvarjalnega mišljenja.

Procesni cilji – učenci:

- Razvijajo digitalno veščino – uporaba »E-listovnika« za spremljanje veščine. Uporaba programa »pad-let«, spletnih brskalnikov, e-pošte ter različnih aplikacij pri posameznih predmetih.
- Razvijajo veščino sodelovanja in komunikacije:
 - pri delu upoštevajo kriterije uspešnega sodelovanja in jim sledijo,
 - s pomočjo kriterijev uspešnosti ocenijo sodelovanje sebe in drugih v skupini,
 - znotraj dela v skupini sledijo uresničevanju svojega osebnega cilja,
 - razvijajo veščine za vzpostavljanje dobrih odnosov v skupini,
 - razvijajo sposobnost vodenja skupine, poskrbijo za delitev nalog,
 - razvijajo sposobnost konstruktivnega reševanja konfliktov.
- Razvijajo spretnost argumentiranja in izražanja lastnega mnenja.
- Razvijajo samokritičnost.
- Razvijajo samozavedanje in se učijo samorefleksije, vezane na socialne odnose.

PRIMERI DEJAVNOSTI UČENCEV za oblikovanje ciljev (namenov učenja) in kriterijev uspešnosti

1. OŠ Črna na Koroškem, Neža Kos, Marija Rus

Dejavnost 1: Oblikovanje kriterijev uspešnosti za veščino sodelovanja in komunikacije

Učenci razmišljajo o tem, kaj vse vpliva na uspešno sodelovanje.

Po skupinah izluščijo glavne dejavnike dobrega sodelovanja.

Skupaj z učiteljem jih oblikujejo v tri sklope, izberejo 8 kriterijev uspešnega sodelovanja, ki jim sledijo.

Delo s pomočjo tehnike ustvarjalnega mišljenja po E. De Bonu »Upoštevaj vse dejavnike«

Navodila učitelja:

1. Na list, ki ste ga dobili, zapišite vse možne dejavnike/kriterije, ki jih moramo upoštevati za dobro sodelovanje. Kaj vse morate v skupini upoštevati, da lahko dobro sodelujete? Zapišite vse možne ideje, ki vam pridejo na pamet. (čas 3 minute)

2. Oblikujte skupine po 3 oz. 4 učence. Preglejte zapisano in skupaj zapišite svoje kriterije dobrega sodelovanja. (čas 3 minute)

Nato učenci poročajo celemu razredu. Učitelj zapisuje kriterije uspešnosti na večji list papirja.

Učitelj skupaj z učenci združi podobne kriterije, izberejo 8 njim najbolj pomembnih kriterijev. Učitelj glede na izbrane kriterije te po skupnih lastnostih razvrsti v 3 večje kategorije – poslušanje, sprejemanje, dogovarjanje.



Foto: Projektni tim OŠ Črna na Koroškem

KRITERIJI USPEŠNOSTI PRI VEŠČINI SODELOVANJA in KOMUNIKACIJE – 7.a, OŠ Črna na Koroškem, 2016/17

Gradnja stolpa

SKUPINA: _____

1. Predstavite strategijo gradnje vašega stolpa. Zakaj ste se odločili za tak način gradnje?

2. Kdo v skupini je dal največ idej? _____

3. Kdo v skupini je največ govoril? _____

4. Ste koga določili za vodjo skupine? Koga? _____

5. Ponovno si **preberite naše kriterije dobrega sodelovanja**.

Ob vsakem ocenite, v kakšni meri ste uspeli izpolniti kriterij v skupini.



Narišite enega izmed treh smeškov v okvirček.



Z oceno se morajo strinjati vsi v skupini!

Ocena

POSLUŠANJE	Ne prekinjam drugih (Ko eden govori, ga poslušam.).	
	Če nečesa ne razumem, vprašam.	
SPREJEMANJE	Sprejemam mnenje drugega, tudi če se z njimi ne strinjam.	
	Trudim se, da so mi vsa mnenja enakovredna.	
	Probleme rešujem z dogovorom, se ne prepiram.	
DOGOVARJANJE	Dajem predloge in sodelujem pri skupnih odločitvah (načrtovanju).	
	Sprejemam različne naloge in jih odgovorno opravi.	
	Drugih ne žalim (sem strpen in jim pomagam).	

6. Kaj bi si naslednjič pri delu v skupini želeli spremeniti?

Dejavnost 2: Zapis osebnega cilja

Učenci v e-listovniku (Mahara) zapišejo svoje osebne cilje ter strategije, s katerimi bodo sledili doseganju lastnega cilja.

Cilji in kriteriji uspeha

Razmisli na katerem področji bi se rad/a pri delu v skupini izboljšal/a. Kaj bi rad/a v zvezi s tem pri sebi spremenil? Zastavi si cilj (cilja), ki bi ga rad dosegel. Pri tem si lahko pomagaš z:

- zapisi v predznanju,
- rezultati svojega vprašalnika in
- kriteriji za doseganje dobrega sodelovanja, ki smo jih oblikovali v razredu.

V **"Mojem učenju"** v zavihek **"2 Postavljanje ciljev"** zapiši svoje cilje tako, da nadaljuješ spodnja dva stavka:

Moj cilj v zvezi s sodelovanje je _____.

Pri doseganju svojega cilja bom uspešen, ko bom _____.

 (Podrobnosti)

Strategije

Razmisli, na kakšne načine bi lahko dosegel svoj osebni cilj, ki si ga zapisal? Kaj lahko narediš, poskusiš? Pri katerih dejavnostih doma, v šoli bi to lahko vabil? Svoje predloge zapiši v **»Moje učenje«** v zavihek **»3 Strategije«**.

 (Podrobnosti)



2. OŠ Cerklje ob Krki, Jasmina Vučič

Kriteriji uspešnega sodelovanja:

- Prisluhnem predlogom drugih in jih smiselno upoštevam.
- Zavedam se svoje vloge v skupini.
- Opravim nalogo, za katero sem v skupini zadolžen.
- Upoštevam potrebe in želje drugih članov skupine.
- Pripravljen sem konstruktivno reševati probleme in sprejemati kompromise (brez žaljenja, povzdigovanja glasu ...)
- Strpen sem do drugačnih mnenj, sprejemam raznolikost med člani skupine.
- Če sošolec potrebuje pomoč, sem mu pripravljen pomagati.

OBKROŽI.

1. Kaj ste se jo dogovorili, preden ste začeli s sodelovalnim delom?
2. Ali je bil med delom podan kakšen predlog? (S tvoje strani ali od drugih.) Kateri?
3. Kakšen je bil odziv ostalih članov skupine? Je bil predlog sprejet? Ste se o tem pogovorili? Kako si se ti odzval na predlog?
4. Ali ste se med delom naleteli na medsebojna nesoglasja?
Kaj je bil razlog za to?
Kako ste nesoglasja rešili in uskladili mnenja?
5. Si med opravljanjem naloge pomagal kateremu od članov skupine? Si ti potreboval pomoč? Si jo dobil?
6. Katero besedo bi uporabil, da bi z njo opisal, kako ste danes delali v skupini?
Utemelji, zakaj.
(Obkroži ustrezno besedo ali dopiši svojo.)
DOLGOČASNO, ZANIMIVO, POUČNO, BREZVEZE, OSAMLJENO, GLASNO, NEUSPEŠNO,
NEKAJ SREDNJEGA, ZABAVNO, DELAVNO, PRIJETNO, KAOS, _____
7. So sodelovali vsi člani skupine? (Obkroži.)

a) Da b) Pogosto c) Včasih č) Ne

8. Je kdo v skupini, ki je bil malo preveč v ospredju? Kdo?

a) Da b) Pogosto c) Včasih č) Ne

9. Rad delam v skupini, ker....

10. Rad sem v skupini z ljudmi, ki ...

11. Kaj bi pohvalil?

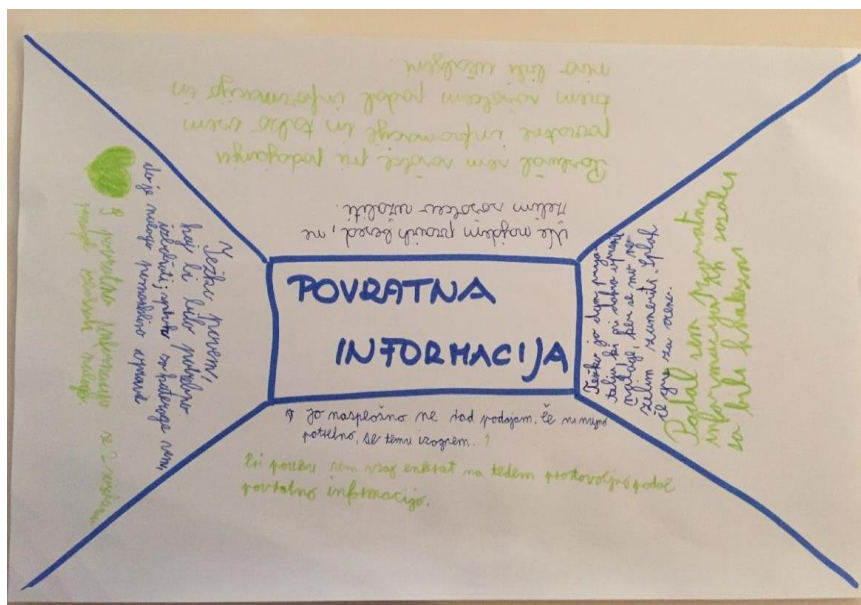
12. Kaj te je pri delovanju skupine motilo?



13. Kaj bi še lahko pri svojem skupinskem delu izboljšali?

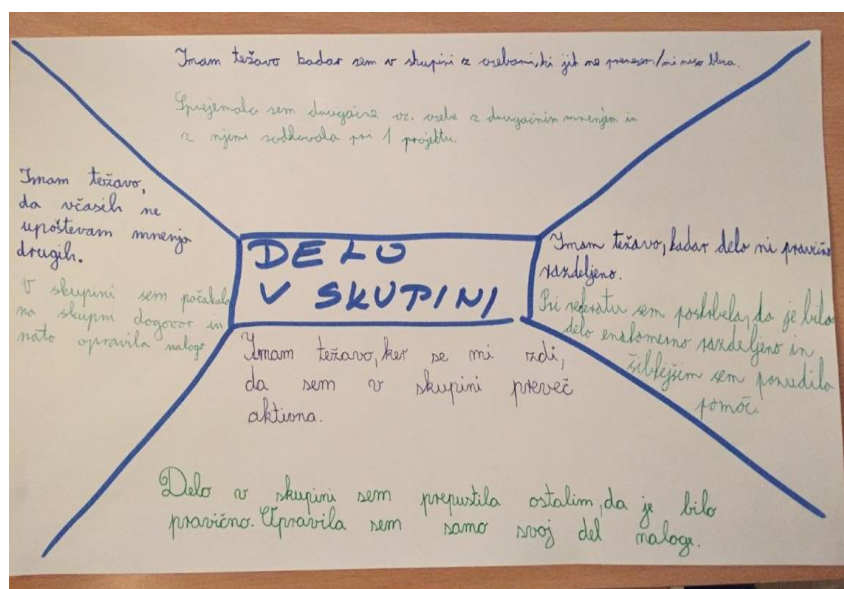
3. OŠ Janka Glaserja Ruše, Tatjana Lubej, Boštjan Ravnjak

Učence smo razdelili v skupine s po štirimi člani. Vsak član zase je v predlogo zapisal zahtevane podatke (mnenje o podajanju povratne informacije in o skupinskem delu). V začetku šolskega leta so z modro barvo zapisali svoja šibka področja. V mesecu maju so z zeleno barvo delovne liste dopolnili s podatki o izboljšavah šibkih področij.



Primer:

- »Moje šibko področje je podajanje povratne informacije na splošno. Če ni nujno potrebno, se temu izogmem.«
- »V šolskem letu sem vsaj enkrat na teden prostovoljno podal povratno informacijo.«



Primer:

- »Imam težavo, ker se mi zdi, da sem v skupini preveč aktivna.«
- »Delo v skupini sem prepustila ostalim, da je bilo pravično. Opravila sem samo svoj del naloge.«

3. STRATEGIJA/KAKO BOM CILJE (NAMENE UČENJA) DOSEGEL

V tem koraku se učenec uči, kako načrtovati učenje/urjenja razvoja veščine. Ko se odloči, da se bo nečesa zavestno učil, razmisli o korakih, ki ga bodo privedli do cilja ter o morebitnih ovirah, ki jih na tej poti lahko pričakuje. Oblikuje si načrt, kaj vse bo moral storiti, da se bo nekaj naučil, razvil, dosegel oz. da bo dosegel cilje, ki si jih je prej sam ali skupaj z učiteljem in sošolci zastavil.

Tudi to je veščina, ki se jo mora učenec naučiti oz. jo razviti v procesu učenja učenja in se ne zgodi sama po sebi. Velika večina učencev pri tem potrebuje podporo učitelja, zato se mora proces odvijati v okviru pouka. Ustrezna izbira dejavnosti je pogoj za udejanjanje ciljev.

PRIMERI zapisa načrta / strategij za razvoj veščine iz Mahare:

1. OŠ Janka Glaserja Ruše: (Z. Z.)

osebe

V mojem učenju so novi cilji za sodelovanje:

- učenje novih veščin

SODELOVANJE IN KOMUNIKACIJA

Ključne besede: Sodelovanje in komunikacija

Naučil se bom vsebine SIK

Komentarji (0)

Predznanje

Če želimo komunicirati in sodelovati si moramo ustvariti skupino v kateri se bomo vsi razumeli. V komunikaciji se moramo pogovarjati, si izmenjevati ideje, poslušati druge... To se kaže po prijateljstvu in kako se razumemo. Znam poslušati ostale člane v skupini.

Cilji in kriteriji uspeha

Da bi večkrat dvignila roko in izrazila svoje mnenje.

Upoštevala mnenja drugih.

Strategija

Napiši, kako lahko to dosežem:

- tako, da bi poslušala ostala mnenja
- tako, da bi bolj spodbujala k delu oz. končanju nalog
- tako, da se bova s sošolko skupaj učili (tako, da se bova spaševali)

Dokazi

Pri slovenščini lahko to dokažem:

- s tem, da se znam dogovoriti s sošolcem / ko
- s skupinskim delom
- prevzamem vlogo v skupini

Povratna informacija



Ljiljana Štuger - 11. december 2016, 16:06

Zoya, zdravo, to si pisala, kot ti je pokazala sošolka, zdaj pa poskušaj napisati še svoja razmišljanja, kati ti imaš veliko močnih področij, še prej pa reši anketo iz priponke.



2. OŠ Črna na Koroškem: (N. M.)

1.1.1 Strategija

1. Te cilje bom dosegla tako, da ne bom jezna ali žalostna, ko bom s kom v skupini, s katerim ne bi bila rada. Naslednjič grem v tisto skupino, kjer še nisem bila.
2. Jaz bi lahko delala v skupini pri kakšnih poizkusih, pri predstavitev na power pointu, in ne samo v šoli. Lahko bi se dobili s skupino tudi doma in delali na mojem računalniku ali po pouku v računalniški učilnici. Skratka ne rabi se dogajati vse v šoli. Meni se ta cilj ne zdi tako lahek, ker morda drugi ne bodo hoteli sodelovali z mano in močno upam, da se bo moj cilj na koncu leta izpolnil.

PRIMERI DEJAVNOSTI ZA UČENCE za razvoj veščine sodelovanja in komuniciranja

1. OŠ Janka Glaserja Ruše, Tjaša Bevc

KAKO SEM SODELOVAL V SKUPINI IN KAJ SEM PRISPEVAL K OBLIKOVANJU PREDLOGA?

NAVODILA ZA DELO V HETEROGENIH SKUPINAH

Razdelitev učencev v heterogene skupine in oblikovanje forumov v spletni učilnici.

Naloga vsakega člana skupine je naslednja:

- Razmisli o možnosti postavitve učilnice v naravi v neposredni bližini šole – **KJE** bi učilnico postavil/a, **KAJ** bi raziskoval/a in **KAKO** bi to raziskoval/a.
- Svoje ideje naloži v forum skupine v spletni učilnici in omogoči dostop do foruma ostalim članom tvoje skupine.
- Preuči ideje o postavitvi učilnice v naravi, ki so jih v forum v spletni učilnici naložili ostali člani tvoje skupine in podaj komentar (na podlagi kriterijev uspešnosti učinkovitih povratnih informacijah, ki so objavljeni v spletni učilnici).

Naloga skupine:

- Na podlagi vseh predlogov o učilnici v naravi oblikuj te enega, ki ga boste na plenarni predstavitvi v razredu predstavili ostalim skupinam (komunicirajte v forumu).
- Po poslušanju predlogov o postavitvi učilnice v naravi predloge vseh skupin ovrednotite (na podlagi kriterijev uspešnosti predloga za učilnico v naravi) in svoje odločitve argumentirajte.

2. OŠ Črna na Koroškem, Neža Kos, Marija Rus

Dejavnost 3: Gradnja stolpa

a) Učenci se razdelijo v 4 skupine na sledeči način: ob prihodu v razred izžrebajo listič, na katerem je zapisano ime živali. Svoje ime živali morajo zadržati zase. Ob učiteljevem znaku se začnejo oglašati in gibati, kot to dela žival, ki so jo dobili na listku. Na ta način morajo poiskati ostale člane svoje skupine brez dodatnega pogovora.

b) V skupini učenci sestavijo stolp iz listov A4 formata. Pri tem ne smejo uporabiti nič drugega kot samo 20 listov papirja. Skupina, ki zgradi najvišji stolp, ki je stabilen, je pri reševanju naloge najbolj uspešna. Čas je omejen na 20 minut.



Foto: Projektni tim OŠ Črna na Koroškem

Učitelju so pri izboru dejavnosti za razvoj veščin sodelovanja (in komuniciranja) lahko v pomoč metode sodelovalnega učenja.

Metode sodelovalnega učenja

*Metode sodelovalnega učenja omogočajo razvoj številnih veščin z različnih (ožjih) področij: razmišljanja, branja, pogovarjanja, poslušanja ... Uporabne so za razumevanje, analizo, vrednotenje, utrjevanje in uporabo znanja. Z njimi lahko učence **usposabljam**o za **socialne veščine**, kot so aktivno poslušanje, izražanje stališč, reševanje konfliktov, iskanje soglasja, upoštevanje predlogov drugih oz. za sodelovanje in komuniciranje v najširšem smislu. Interakcija med učenci, ki se strukturirano učijo, vključujejo »zdrav hrup« namesto tišine; medsebojno pomoč učencev pri učenju namesto individualnega učenja; sprehod do drugih in pogled, kaj so ti naredili, namesto sedenja pri miru. Pri izvajanju teh metod mora učitelj ustrezno pripraviti prostor, obrniti pozornost nase/prekiniti govor učencev (po vnaprej dogovorjenih pravilih dela npr.: z dvigom ene ali obeh rok, zvončkom, nekaj zvoki glasbe ...), uravnavati glasnost, pripraviti gradivo, uravnavati energijo, reševati probleme posameznikov in skupin. Učitelj pred začetkom pojasni namen učenja in potek metode. Ob vsakem koraku pove, koliko časa imajo učenci na voljo.*



Več metod v priročniku: Peklaj, C., Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve, 2001, DZS, Ljubljana

4. DOKAZI/KAKO VEM, DA SEM CILJE (NAMENE UČENJA) DOSEGEL / POVRATNA INFORMACIJA

Pomemben del procesa razvoja veščin sodelovanja (in komuniciranja) je zbiranje dokazov o tem, kako so učenci zastavljene cilje dosegli oz. s čim dokazujejo, da so bili pri tem uspešni. Zbrani materialni dokazi – izdelki, zapisi, video in audio posnetki ... služijo tudi za analizo stanja v nekem trenutku procesa in za vnovično ozaveščanje zapisanih ciljev (namenov učenja) in kriterijev uspešnosti v določenih fazah učenja in/ali urjenja veščine.

V primeru razvoja veščin sodelovanja (in komuniciranja) lahko kot dokaz služi vnovično reševanje vprašalnika, ki so ga učenci reševali na začetku - v fazi pridobivanja informacij o nivoju razvoja teh veščin pri posamezniku. Primerjava obeh rezultatov učencu pokaže, koliko in kje je napredoval. Na tej osnovi lahko posodobi svoje osebne cilje.

Ob dokazih je potrebno omogočiti priložnosti za povratne informacije učitelj–učenec, učenec–učitelj in učenec–učenec. Povratna informacija učencem omogoča, da, glede na kriterije uspešnosti, dobijo vpogled v to, koliko in kaj že obvladajo, kaj so vzroki njihovih napak in kako naj svoj proces učenja naravnajo k izboljšavam.

PRIMERI DEJAVNOSTI UČENCEV ob zbiranju dokazov

1. OŠ Antona Žnidaršiča Ilirska Bistrica, mag. Ines Celin

Kratek opis **namena uporabe** orodja: Dejavnost lahko uporabimo kot izhodiščno izkušnjo, na osnovi katere učenci ocenijo trenutno razvitost veščin sodelovanja (v fazi aktivacije predznanja), lahko jo uporabimo tudi kot eno izmed aktivnosti za razvoj in urjenje omenjene veščine.

Primer orodja (naloge): Zgradimo piramido



Pripomočki (na skupino):

- elastika s trakci *
- 6 plastičnih lončkov

**Smiselno je pripraviti še rezervne elastike z različnim številom privezanih vrvic za skupine otrok z različnim številom članov (npr. 3, 4, 5 vrvic).*

Navodilo za učence

Vaša naloga je, da z lončki čim hitreje zgradite piramido. Edino pravilo je, da lahko lončke premikate le s pomočjo elastike. To počnete tako, da vsak član skupine drži svoj trakec, ki usmerja elastiko. Ne smete se dotikati elastike, trakcev ostalih članov skupine, niti lončka. (Vsa omenjena pravila veljajo tudi v primeru, če vam lonček pade na tla ali se prevrne).



Vir slik: Ines Celin

V nadaljevanju lahko na enak način dela učencem določimo drug cilj, ki ga zasledujejo. Pri tem jim omogočimo, da opazujejo napredek pri tovrstnem sodelovanju.

Navodilo za učence (2. del):

Vaša naloga je, da z lončki čim hitreje zgradite konstrukcijo, kot jo vidite na spodnji sliki. Edino pravilo je, da lahko lončke premikate le s pomočjo elastike. To počnete tako, da vsak član skupine drži svoj trakec, ki usmerja elastiko. Ne smete se dotikati elastike, trakcev ostalih članov skupine, niti lončka. (Vsa omenjena pravila veljajo tudi v primeru, če vam lonček pade na tla ali se prevrne).



Foto: Ines Celin

2. **OŠ Črna na Koroškem**, Neža Kos, Marija Rus, Špela Pečnik, Tea Rotovnik, Sabina Kovačič

Gradnja stolpa

Učenci preko skupinske naloge, imenovane Gradnja stolpa (povzeto po Prgič, 2014), praktično preverijo svoje veščine sodelovanja. Pri tem preverijo razumevanje sestavljenih kriterijev.

Dokaz: izdelek – stolp iz papirja, (samo)vrednotenje in povratna informacija

Ostale dejavnosti:

Prav tako učenci skozi aktivnosti pri posameznih predmetih zbirajo dokaze o reševanju zastavljenih nalog v skupini.

Dokaze o razvoju veščine sodelovanja in komunikacije zapisujejo v isti zavihek Mojega učenja v e-listovniku (Mahara).

Dokaze so zbirali v okviru:

- tehniškega dne → ***Predstavitev, maketa vulkana, palače v Knososu, zlata posmrtna maska, klinopis na glineni plošči, freska ... in povratna informacija.***
- pri pouku matematike → ***Priprava predstavitev in prikaz načrtovanja trikotnikov. Načrtovanje trikotnikov po danih podatkih. Povratna informacija.***
- pri pouku domovinske in državljanske kulture in etike → ***Plakati in apeli v podporo osebam za Amnesty international in povratna informacija.***
- pri pouku geografije → ***V spletni aplikaciji Postermywall izdelan turistični letak za izbrani kraj. Povratna informacija.***
- pri pouku naravoslovja → ***Fotografije in povratna informacija..***



Foto: Projektni tim OŠ Črna na Koroškem

PRIMERI ORODIJ ZA POVRATNO INFORMACIJO

1. OŠ Črna na Koroškem, Marija Rus, Tea Rotovnik

VRSTNIŠKA POVRATNA INFORMACIJA O SKUPINSKEM DELU

Datum: _____

Vrsta aktivnosti: _____

Podaj povratno informacijo v obliki dveh zvezdic (pohvala) in ene želje (predlog za izboljšavo) vsem sošolcem v tvoji skupini. Bodi pozoren, kako so upoštevali kriterije za veččino sodelovanje in komuniciranje.

Izpostavi dve odlični stvari, ki si ju opazil pri današnjem delu z

1.

2.

Izpostavi področje, ki bi ga sošolec/ka lahko izboljšal/a:

Ime in priimek: _____

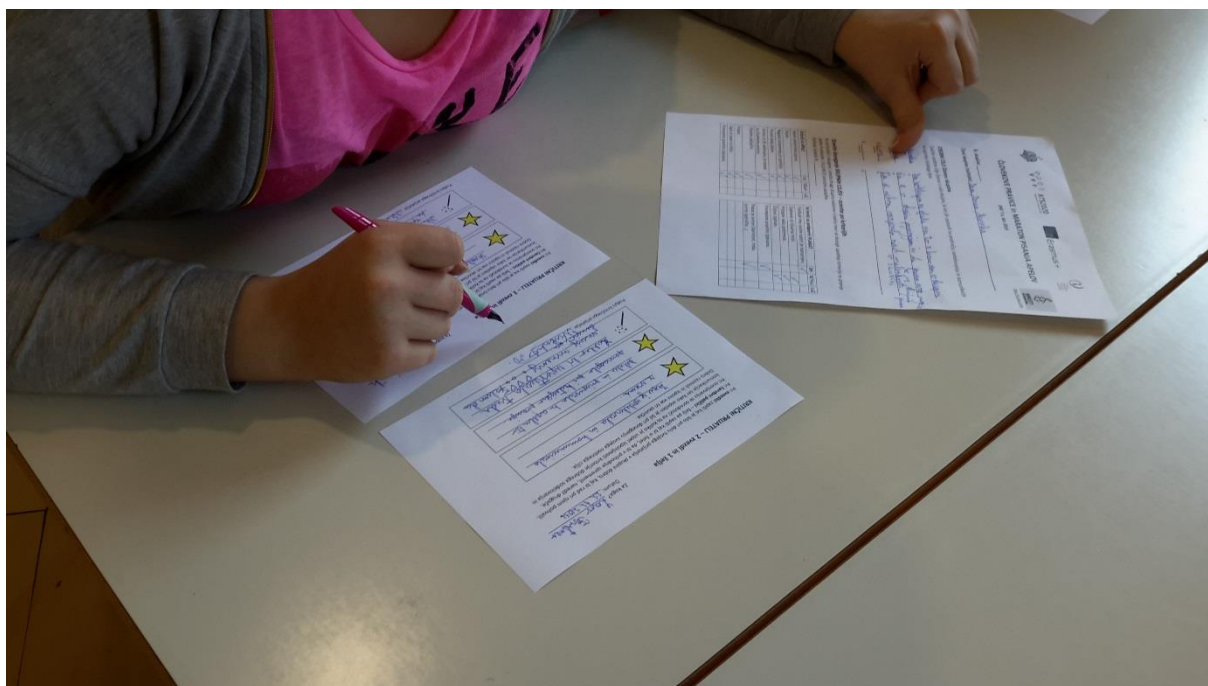


Foto: Projektni tim OŠ Črna na Koroškem

2. OŠ Antona Žnidaršiča Ilirska Bistrica, mag. Ines Celin

Obrazec v obliki semaforja je lahko v pomoč učencem pri podajanju povratne informacije sošolcu ali pa pri samooceni izkazane veščine sodelovanja po izvedenem skupinskem delu. Njegova vrednost je predvsem ta, da usmeri pozornost ocenjevalca na kriterije.

Primer orodja (naloge):

Obrazec za oceno izkazanih veščin sodelovanja

POVRATNA INFORMACIJA ZA _____

Povratno informacijo podal: _____

Predmet: _____, datum: _____

USMERJENOST NA NALOGO	NE	DELNO	DA
Upošteva navodila in se v razpravi drži teme.			
Izraža svoje mnenje in spodbuja iskanje rešitev.			
Vestno opravi zadolžitve, ki jih ima v skupini.			
Spodbuja ostale k sodelovanju in sprejema raznolike ideje.			
USMERJENOST NA ČUSTVA			
Potrpežljivo dovoli ostalim, da opravijo vsak svoj del zadolžitev.			
Deluje sproščeno.			
Je odprt za ideje, ki so drugačne od njegovih (ne kritizira, se ne prepira).			
Je pozoren na počutje drugih.			

3. OŠ Antona Žnidaršiča Ilirska Bistrica, Matej Grahor

Povratna informacija po sendvič metodi

Sošolcu, ki je s teboj v paru, podaj povratno informacijo o tem, kako učinkovito je komuniciral s tabo. Pomagaj si s ček listo in izberi, kaj mu boš povedal. Uporabi »sendvič metodo«.

:) _____	
: (_____	
:) _____	

4. SAMOEVALVACIJA/KAKO UČINKOVIT SEM BIL

Samovrednotenje in vrstniško vrednotenje temelji na dobro izpeljanih prej opisanih elementih formativnega spremljanja. Gre v bistvu za lastno kvalitativno analizo učenja in dosežkov. To pa lahko učenec naredi le, če dobro razume namene/cilje učenja in kriterije uspešnosti. Odgovori si lahko na vprašanje: Katere kriterije uspešnosti že dosegam in katerih še ne? oz. lahko ob vrstniškem vrednotenju na to vprašanje odgovori za sošolca. Ob učinkoviti povratni informaciji lahko svoj proces učenja usmeri k odgovoru na vprašanje Kaj in kako moram to narediti, da bom dosegel opredeljene namene učenja in vedel, kaj že znam in česa še ne ter s čim svoje znanje dokazujem?

Samovrednotenje in vrstniško vrednotenje lahko razbremenita učitelja pri njegovem dajanju povratne informacije vsakemu učencu posebej, saj je učenje drug od drugega kvalitetna nadgradnja učenja kot individualnega procesa. Pri tem pa mora učitelj seveda poskrbeti, da se učenci v procesu pouka naučijo (pri sodelovalnem delu in drugih oblikah skupinskega dela) dajati kvalitetne in spodbudne povratne informacije, ki temeljijo na dogovorjenih kriterijih uspešnosti (spodbujanje razvoja »družabnih možganov«, Lieberman, 2013).

Vrstniško sodelovanje/vrednotenje vpliva na učinkovitost učenja in doseganje kakovosti učnih dosežkov (Sebba, 2008). Vrstniške povratne informacije morajo biti usmerjene v prihodnja ravnanja sošolcev. Za vrstniško vrednotenje je potrebno razvijati veščine sodelovanja in vrednotenja (jasni nameni, kriteriji, primeri dobrih dosežkov - nalog).

To pa je mogoče le, če je v razredu predhodno ustvarjeno varno in spodbudno učno okolje, ki omogoča medsebojno zaupanje in podporo.

Samorefleksija je namenjena iskanju odgovorov na vprašanja:

- *Ali je bil moj načrt učenja/poučevanja realen?*
- *Ali so bile načrtovane dejavnosti učinkovite?*
- *Ali sem uspešno reguliral proces učenja/poučevanja?*
- *Kaj bi lahko v procesu učenja/poučevanja še izboljšal?*
- *V kolikšni meri sem dosegel namene učenja?*
- *Kakšna je bila kakovost izbranih strategij učenja?*
- *Kateri so moji nadaljnji koraki, ki so še potrebni za doseganje postavljenih ciljev?*

Pomemben element v procesu samorefleksije je tudi razmislek o tem, kaj je potrebno spremeniti v načinu učenja/poučevanja, da bodo rezultati dovolj kakovostni.

Samorefleksija je priložnost učitelja in učencev, da dobijo vpogled v učinkovitost/v raven razvoja veščine sodelovanja in komuniciranja. Za samorefleksijo lahko uporabimo tudi orodja, ki smo jih uporabili pri ugotavljanju predznanja in primerjamo napredek.

PRIMERI ZA SAMOVREDNOTENJE UČENCA:

1. OŠ Janka Glaserja Ruše, Tjaša Bevc

ORODJE ZA SAMOVREDNOTENJE SODELOVANJA IN KOMUNICIRANJA

Kriterije uspešnosti so učenci oblikovali sami glede na predhodno opravljeno individualno analizo uspešnosti sodelovanja in komuniciranja v skupini:

Uspešen sem ...

Kriteriji spremljanja veščine sodelovanja in komuniciranja	DA	DELOMA	NE	Utemeljitev, opombe, pojasnila:
... ko dam sošolcu povratno informacijo glede komuniciranja in sodelovanja.				
... ko se lahko v skupini dogovorim glede razdelitve nalog in pravil.				
... ko aktivno poslušam.				
... ko sprejemam ideje drugih in jih povezujem v skupne.				
... ko prevzemam odgovornost za svoj rezultat in za končni rezultat skupine.				
... ko prevzemam različne vloge v skupini.				
... ko samovrednotim lastno sodelovanje in komuniciranje.				

2. OŠ Sostro, Maja Primožič

SAMOEVALVACIJA: Delo v paru

Učni list je namenjen samoevalviranju veščine sodelovanja. Konkretno se navezuje na delo v paru.

Ali navedene trditve držijo? Odgovori z DA, NE ali DELNO.

Vedno sem pustil sošolcu do besede. _____

Sošolčevo mnenje sem upošteval. _____

Delo v paru je bilo pravično razdeljeno. _____

Pri delu v paru se dobro počutim. _____

Sledil sem navodilu učiteljice. _____

Dopolni trditve.

Pri delu v paru mi je uspelo, da _____

_____.

Lahko bi se izboljšal pri _____

_____.

Največ težav sem imel pri _____

_____.

Ko bom naslednjič delal v paru ali skupini, bom:

3. OŠ Antona Žnidaršiča, mag Ines Celin

SAMOOČENA SODELOVANJA: _____

Predmet: _____, datum: _____

USMERJENOST NA NALOGO	NE	DELNO	DA
Upošteval sem navodila in se v razpravi držal teme.			
Spoštljivo sem izrazil svoje mnenje in spodbujal iskanje rešitev.			
Vestno sem opravil zadolžitve, ki sem jih imel v skupini.			
Ostale sem spodbujal k sodelovanju in sprejemal raznolike ideje.			
USMERJENOST NA ČUSTVA			
Potrpežljivo sem dovolil ostalim, da opravijo vsak svoj del zadolžitev.			
Bil sem sproščen.			
Bil sem odprt za ideje, ki so drugačne od mojih (nisem kritiziral, se nisem prepiral).			
Bil sem pozoren na počutje drugih.			

4. OŠ Sostro, Dominika Mesojedec

Po uspešno zaključenih šestih ciklih pri biologiji in kemiji ovrednoti svoje napredovanje pri veščini sodelovanja in komunikacije.

Za vsako trditev izberi sebi ustreznega smeška ter to označi s +.

TRDITEV			
1. Uporabljam različne načine komunikacije s sošolci in učiteljicami (pisno, ustno, osebno, na daljavo ...).			
2. V komunikacijo se vključujem s postavljanjem vprašanj.			
3. V komunikaciji sem odkrit, neposreden, a ne žaljiv.			
4. Sem strpen, poslušam sošolce in jih ne prekinjam.			
5. Sošolcem ne ukazujem.			
6. Sprejemam mnenja in ideje ostalih članov.			
7. Svoje mnenje spremnim, če sem deležen tehtnih utemeljitev drugih članov.			
8. Dajem svoje tehtne predloge.			
9. Sem konstruktiven glede razdelitve pravičnega in enakomerne dela v skupini.			
10. Sodelujem z vsemi v skupini.			



Vir: <http://www.psilhoterapija-ordinacija.si/sl/osebnost-in-odnosi/225-samopodoba-in-samovrednotenje.html>

5 Komuniciranje

Kot smo že v uvodu poudarili, sta veščini sodelovanja in komuniciranja med seboj povezani in soodvisni. Ni dobrega sodelovanja brez ustrezne verbalne in neverbalne komunikacije in obratno. Tudi procesi sodelovanja v paru ali v skupini vplivajo na razvoj posameznikovega komuniciranja.

Komuniciranje kot splošna in zelo potrebna kompetenca se pojavlja v številnih evropskih dokumentih, ki usmerjajo razvoj izobraževalnih sistemov, posledično pa tudi v številnih kurikulumih držav članic in tudi širše. Tako jo najdemo med ključnimi veščinami v irskem kurikulumu (Key Skills of Junior Cycle, 2015).



Poleg omenjene veščine so v tem dokumentu izpostavljene še naslednje: **opismenjenost** (being literate), **samouravnavanje** (managing myself), **psihična/socialna/čustvena in fizična kondicija** (staying well), **uporaba informacij in mišljenje** (managing information & thinking), **numerična/matematična pismenost** (being numerate), **ustvarjalnost** (being creative) in **sodelovanje** (working with others). Za vsako od teh veščin najdemo navedene njene »sestavne dele« ali (pod)veščine ter opise pričakovanih rezultatov/kriterijev uspešnosti, h katerim teži izobraževalni proces na Irskem pri učencih po 12. letu starosti.

Naslednja tabela prikazuje povzetek zapisa za veščino komuniciranje (communicating):

KOMUNICIRANJE	
KAJ KOMUNICIRANJE VKLJUČUJE – (POD)VEŠČINE	KRITERIJI USPEŠNOSTI
1. Poslušanje in izražanje	<i>ZMOREM:</i> Aktivno poslušati. Uporabljati primerno telesno govorico in izražanje. Postavljati dobro premišljena vprašanja in poslušati odgovore nanje. Uporabljati različne stile komunikacije, primerne situaciji. Spoštljivo izražati strinjanje oz. nestrinjanje. Jasno in s primernim tonom izražati svoje misli in občutke.
2. Nastopanje in predstavljanje	<i>ZMOREM:</i> Svoje ideje in čustva predstavljati in nastopati na različne načine (npr.: z glasbo, vizualno umetnostjo, igranjem, oblikovanjem ...). Izbrati način prezentacije glede na publiko/uporabnike. Pri komunikaciji uporabljati različne stile, ki vključujejo igro vlog, dramo, postersko prezentacijo, zgodbe ...
3. Diskutiranje in debatiranje	<i>ZMOREM:</i> Konstruktivno sodelovati v diskusiji v razredu. Se konstruktivno odzivati na protiargumente. Predstavljati svoje mnenje, ga razložiti in podpreti.
4. Uporaba jezika	<i>ZMOREM:</i> Razumeti in uporabljati bogato besedišče. Govoriti in pisati v dobro oblikovanih stavkih. Popraviti in izboljšati svoje pisne izdelke. Uporabljati raznovrstne oblike pisnega izražanja za svoje ideje.
5. Uporaba števil	<i>ZMOREM:</i> Uporabljati številčne podatke za različne namene. Predstavljati, interpretirati in primerjati informacije in podatke z uporabo tabel/diagramov.
6. Uporaba IKT	<i>ZMOREM:</i> Ustvarjalno uporabljati digitalno tehnologijo za predstavljanje, interakcijo in deljenje idej z različnimi uporabniki. Odločiti se o najboljšem možnem načinu komuniciranja za določen namen. Biti spoštljiv in odgovoren pri digitalni in spletni komunikaciji.

V navedenem dokumentu najdemo tudi primere pripomočkov/orodij za (samo)evalvacijo ter primere dejavnosti za razvoj posamezne (pod)veščine. V nadaljevanju našega priročnika za vsako od (pod)veščin navajamo nekatere prevedene in nekatere prilagojene primere, ki jih je mogoče uporabiti tudi v naši šolski praksi pri formativnem spremljanju razvoja veščine komuniciranja. Podobne primere/ideje lahko najdemo tudi v knjigi Bralne učne strategije (Pečjak, Gradišar, ZRSS, 2015).



1. PRIMER ORODJA ZA SAMOEVALVACIJO UČITELJA, ki pri svojih učencih želi z zgledom razvijati dobre poslušalce

TRDITVE	✓
Spoštljivo se pogovarjam in poslušam vsakega posameznika.	
Učencem dovolim, da dokončajo svojo misel. Če oklevajo, jih spodbujam, da nadaljujejo.	
Poslušam brez sodb, dokler učenec ne neha govoriti.	
Če je potrebno, izrazim razumevanje in empatijo.	
Skrbim za vsakega učenca v razredu.	
Vedno lahko povem nekaj dobrega o vsakem posamezniku.	
Vsakemu učencu posredujem uporabne povratne informacije.	
Poslušam in upoštevam njihove povratne informacije o tem, kako jim lahko pomagam, da bodo še izboljšali svoje učenje.	
Dokler ne slišim vseh dejstev, določenih učencev ne (ob)sodim vnaprej.	
Pripravljen sem se opravičiti, če sem do kakšnega učenca nepošten.	
Moje neverbalno in verbalno izražanje se skladata. Npr.: Če vprašam: »Kako napreduješ z delom?« poslušam odgovor in ne kažem nezainteresiranosti.	

2. NAMIGI/KRITERIJI za dobro predstavitev/nastop in ORODJE ZA SAMOEVALVACIJO

- Vedi, da dobra prezentacija ne zahteva izjemnega govorca – vsak jo lahko pripravi.
- Govori naravno, z uporabo lastnega naglasa.
- Začni z dobro pripravo.
- Razišči temo in se dobro seznani z vsebino.
- Bodi pripravljen.
- V prezentaciji oblikuj uvod, jedro in zaključek.
- Začni nevsakdanje, da pritegneš pozornost.
- Povej občinstvu, česar niso vedeli in/ali osvetli temo z drugega zornega kota.
- Govori dovolj glasno, da te lahko jasno sliši tudi najbolj oddaljeni poslušalec.
- Izrabi priložnost za rahlo premikanje po prostoru, s čimer si lahko pomagaš pri vzdrževanju pozornosti.
- Glej svoje občinstvo. S pogledom se »sprehajaj« po prostoru. Uporablaj vizualne pripomočke.
- Vadi.
- Sprosti se. Počakaj trenutek pred začetkom in zajemi sapo pred vsakim novim delom.

Ob teh namigih/kriterijih si lahko učenec pomaga s spodnjo **tabelo za samoevalvacijo** svoje **prezentacije**:

Ena dobra stvar pri moji današnji prezentaciji je ...	Ena stvar, ki bi jo lahko naredil boljše, je ...
Težko se mi je zdelo ...	Boljše bi lahko naredil, če ...
Naslednjič bom ...	

3. PRIMER DEJAVNOSTI priprave na diskusijo v razredu

Povejte učencem, da boste naslednjo uro (ali čez nekaj dni, če je potrebno več priprave) v razredu diskutirali (se pogovarjali) na določeno temo. Jasno jim povejte, na kakšen način bo tekla diskusija/pogovor in kaj se od vsakega učenca pričakuje. Usmerite jih na vire, ki jim lahko pomagajo pri diskutiranju in poudarite, da je vsako mnenje potrebno podpreti z razumnim argumentom.

Podprite jih z uporabo fraz:

Mislim, da ...

Tako mislim, ker ...

Vem, da drugi tudi tako mislijo, ker ... (citat, anekdota, referenca/sklica na ...)

Vem, da nekateri ljudje govorijo, da ... vendar je moj odgovor na to ... (protiargument)

Zanima me, kaj bi se zgodilo, če ... Zanima me, kaj bi se zgodilo, ko ...



Vir slike:

https://www.google.si/search?q=diskusija&safe=active&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi54Nn0renZAhVEyqQKHQG GDzAQ_AUICigB&biw=1680&bih=906#imgsrc=YW43Ugi2lnzJtM:&spf=1520946148601

4. IDEJE ZA DEJAVNOSTI za razvoj razumevanja in uporabe besedišča

»Nanizanka«

Učenci naj nanizajo čim več besed, ki so povezane s temo ali konceptom učenja. Pri tem lahko uporabijo tudi aplikacijo Wordle (<http://www.wordle.net/>).

»Beseda dneva«

Podprite zavedanje in ljubezen do jezika in besedišča s tem, da vsak dan pred začetkom ure/pouka izberete/zapišete besedo dneva. Učenci naj besedo čim pogosteje in na različne načine uporabijo med uro/poukom.

»Igra podob«

Izdelajte karte s ključnimi besedami na temo, o kateri se učite. Učence razdelite v majhne skupine ali pare. Karte so obrnjene navzdol. Vsak učenec izbere eno in predstavi besedo, ne da bi jo izrekel, drugi pa ugibajo, katera beseda je to.

Varianta:

Učenec nariše besedo, ki jo povleče s karto, drugi ugibajo.

Varianta:

Učenec izbere karto, drugi pa z vprašanji/opisi ugibajo, za katero ključno besedo gre.

5. PRIMER za pedagoški pogovor o uporabi numeričnih podatkov pri pouku

V paru ali manjši skupini učiteljev se pogovorite o naslednjih ključnih vprašanjih v zvezi z uporabo numeričnih podatkov pri pouku:

- Kako običajno/ največkrat uporabljate numerične podatke pri vašem pouku?
- Ali učenci uporabljajo numerične podatke za več različnih namenov?
- Ali učenci predstavljajo, interpretirajo in primerjajo informacije z uporabo grafikonov in diagramov?
- Kako bi lahko (še) vključili razvoj veščine uporabe podatkov in števil v pouk predmeta, ki ga poučujete?



6. PRIMERI uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije za razvoj veščine komuniciranja

V našem šolskem sistemu učitelje že vrsto let na različne načine spodbujamo k smiselnemu vključevanju informacijsko komunikacijske tehnologije v pouk. V letu 2017 je bil za potrebe razvoja digitalnih kompetenc preveden Okvir digitalnih kompetenc za državljane (ZRSS, 2017), ki opisuje osem ravni doseganja kompetenc s primeri rabe. Podlago za ta okvir najdemo v Evropskem okviru digitalnih kompetenc za državljane, ki je poznan tudi kot DigComp. Leto mlajša različica med drugim vsebuje tudi področje kompetenc komuniciranje in sodelovanje, kjer lahko najdemo naslednje (pod) kompetence:

- sporazumevanje z uporabo digitalnih tehnologij,
- deljenje z uporabo digitalnih tehnologij,
- prizadevno državljanstvo z uporabo digitalnih tehnologij,
- sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij,
- spletni bonton in
- upravljanje z digitalno identiteto.

Pričakovani rezultati oz. kriteriji uspešnosti pri prvi zgoraj navedeni (pod) kompetenci bi lahko bili: Učenec zna samostojno:

- uporabljati splošno uporabljan klepetalnik na svojem pametnem telefonu za pogovor s sošolci in zna organizirati skupinsko delo,
- izbrati tudi druga sredstva komunikacije na razrednem tabličnem računalniku (npr.: razredni forum), ki bi bila lahko uporabna za pogovor o podrobnostih organiziranja skupinskega dela,
- odpraviti težave, kot so dodajanje ali brisanje članov skupine v klepetalniku.

PRIMER, ki omogoča podpiranje učenca pri razvoju njegovih govornih/predstavitvenih kompetenc z uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije:

Učenci se razdelijo v podskupine na podlagi lastnega izbora naloge, ki jo ima določena skupina. Raziskujejo lahko doma ali pri pouku. Izbrani govor posnamejo.

SKUPINA 1: Raziščite primere motivacijskih nagovorov različnih govornikov na športnih prireditvah in uvodnih športnih slovesnostih (npr.: olimpijske igre).

SKUPINA 2: Raziščite primere prepričljivih monologov različnih oglaševalskih kampanj.

SKUPINA 3: Poiščite govore, ki predstavljajo in hvalijo dosežke drugih – humanitarne nagrade/športne nagrade.

SKUPINA 4: Izberite nepozabne zgodovinske govore/govorce.

SKUPINA 5: Raziščite literarne govore in izberite tiste, ki vas najbolj nagovorijo.

Ob razkrivanju uspešnosti posameznega govornika se v razredu lahko pogovarjamo o tem, zakaj je posamezni učenec izbral določen govor, kakšni so ti govori glede na namen, glasnost, ton, predstavljivost, nagovarjanje poslušalcev, strukturo, ritem, ipd. Tako lahko učenci razvijajo občutek za vrednotenje različnih govorov/govorcev, ki jih bodo v življenju slišali, ob tem pa razvijajo tudi občutek za vrednotenje lastnih govornih nastopov.

6 Orodja za (samo)evalvacijo razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja

Kriteriji spremljanja veščine sodelovanja in komuniciranja	DA	DELOMA	NE	Utemeljitev, opombe, pojasnila:
Učitelj pri izvajanju procesa učenja in poučevanja omogoča/spodbuja ...				
... da učenci lahko verbalno in neverbalno učinkovito komunicirajo.				
... da učenci komunicirajo na več različnih načinov in z več različnimi orodji (osebno, video, besedilo, ...).				
... da učenci pri komuniciranju v skupini navajajo dejstva in dokaze za svoje trditve.				
... da imajo učenci priložnost postavljati vprašanja.				
... da učenci podajajo drug drugemu povratno informacijo glede komuniciranja in sodelovanja.				
... da se učenci v skupini lahko dogovarjajo glede razdelitve nalog in pravil.				
... da učenci aktivno poslušajo.				
... da učenci sprejemajo ideje drugih in povezujejo ideje skupine v koherentno celoto.				
... da učenci prevzemajo odgovornost za svoj rezultat in za končni rezultat skupine (deljena odgovornost).				
... da učenci sprejemajo strateške odločitve.				
... da učenci ravnajo soodvisno (za skupinski uspeh so pomembni vsi člani skupine).				
... da učenci prevzemajo različne vloge v skupini.				
... da učenci uzaveščajo kriterije uspešnega sodelovanja in komuniciranja.				

V kolikšni meri si izvajal/a zapisane dejavnosti? (Označi s kljukico.)

KRITERIJI spremljanja veščine SODELOVANJA in KOMUNICIRANJA	DA	DELOMA	NE	Utemeljitev, pojasnilo, opomba
Strateške odločitve Ali ste v skupinah/parih SKUPAJ načrtovali:				
• kaj boste delali?				
• kdaj boste delali?				
• katero orodje boste pri tem uporabili?				
• ste si razdelili naloge/vloge (določili odgovornost članov skupine)?				
Sodelovanje Ali si komuniciral/a na več različnih načinov in z več različnimi orodji (osebno, video, besedilo ...)				
Ali si imel/a priložnost postavljati vprašanja?				
Ali si sošolcem podajal/a povratno informacijo glede sodelovanja in komuniciranja?				
Ali si aktivno poslušal/a?				
Ali si sprejemal/a ideje drugih?				
Ali si svoje ideje povezoval/a z idejami skupine v smiselno celoto?				
Ali si v skupini prevzemal/a različne vloge?				
Ali si se dogovarjal/a s člani skupine glede razdeljevanja nalog?				
Ali si s sošolci razpravljaj/a o temi?				
Ali si se vključil/a v reševanje konfliktov?				
Ali si pri pogajanju upošteval/a mnenje drugih?				
Soodvisnost Ali ste bili v skupini vsi enako pomembni?				
Ali je v skupini opravil nalogo le eden ali dva učenca?				
Ali si za opravljeno nalogo prispeval/a svoj del?				
Ali je bila naloga opravljena le, če si tudi ti opravil/a svoj del naloge?				
Ali si bil/a sam/a odgovoren/na za svoj del naloge? (individualna odgovornost)				
Ali ste morali med seboj sodelovati, se pogajati, strinjati, da ste lahko ustvarili končni izdelek/rezultat? (skupinska odgovornost)				
Ali ste bili vzajemno odgovorni za končni rezultat?				

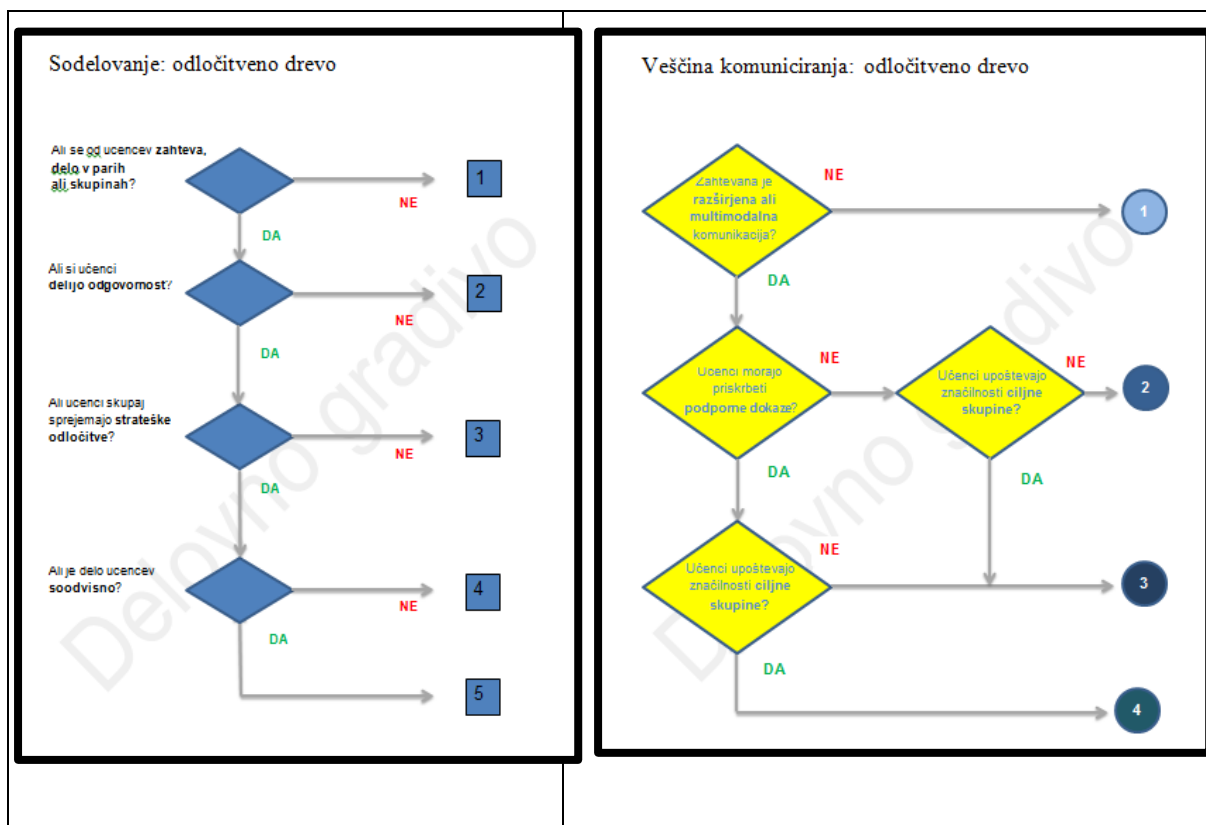
KOMUNICIRANJE in SODELOVANJE pri pouku
VPRAŠALNIK ZA UČITELJE

Spodaj so navedene izjave, ki opisujejo večino komuniciranja in sodelovanja pri delu z učenci. Označite z znakom X, v kolikšni meri posamezno dejstvo prenašate/izvajate/zagotavljate pri svojem delu.

0 = nikoli, 1 = redko, 2 = občasno, 3 = pogosto, 4 = vedno

Vzdušje v razredu je prijetno, delovno, ustvarjalno.	0	1	2	3	4
Učenci/dijaki so sproščeni.	0	1	2	3	4
Učenci/dijaki so deležni sprotnih informacij o procesu njihovega (lastnega) učenja.	0	1	2	3	4
Učitelj upošteva razpoloženje učencev/dijakov.	0	1	2	3	4
Pobude učencev/dijakov so upoštevane.	0	1	2	3	4
Napake učencev/dijakov so sprejete z razumevanjem.	0	1	2	3	4
Učenci/dijaki so motivirani s pohvalami in spodbudami.	0	1	2	3	4
Upoštevane so individualne razlike in potrebe učencev/dijakov.	0	1	2	3	4
Učitelj sodeluje z vsemi učenci/dijaki.	0	1	2	3	4
Učenci/dijaki sodelujejo med sabo.	0	1	2	3	4
Učitelj poskrbi za ustvarjalno, delovno vzdušje vseh učencev/dijakov tudi pri skupinskem/sodelovalnem učenju in individualnem delu.	0	1	2	3	4
Pravila lepega vedenja/komuniciranja in medsebojnega spoštovanja so jasna in se upoštevajo.	0	1	2	3	4
Učno okolje je spodbudno.	0	1	2	3	4
Prisotna je dosledna raba slovenskega jezika učitelja.	0	1	2	3	4
Učitelj razvija pozitivno skupinsko ozračje ter dobre odnose z učenci in med njimi samimi.	0	1	2	3	4
Učitelj pri učencih razvija sporazumevalno zmožnost v slovenskem jeziku.	0	1	2	3	4
Pri učencih učitelj razvija socialne veščine, veščine sodelovanja v skupini.	0	1	2	3	4
Učitelj razume in obvlada osnovne postopke in načela svetovalnega pogovora in dela z učenci.	0	1	2	3	4
Učitelj oblikuje varno in spodbudno učno okolje, v katerem se učenci počutijo sprejete, se ceni različnost.	0	1	2	3	4
Učitelj spodbuja samostojnost in odgovornost učencev.	0	1	2	3	4
Učitelj (so)oblikuje jasna pravila za disciplino in vedenje v razredu.	0	1	2	3	4
Učitelj uporablja ustrezne strategije za soočanje z neprimernim vedenjem, agresivnostjo in konflikti.	0	1	2	3	4
Učitelj izkazuje pozitiven odnos do učencev ob razumevanju in spoštovanju do njihovega socialnega, kulturnega, jezikovnega in religioznega porekla.	0	1	2	3	4
Učitelj se zaveda etičnih okvirov svojega delovanja in jih upošteva.	0	1	2	3	4
Učenci si delijo odgovornost takrat, kadar delajo v paru ali skupini.	0	1	2	3	4
Učenci strateške odločitve pri skupinskem delu sprejemajo skupaj.	0	1	2	3	4
Učna dejavnost ponuja učencu možnost izbire orodja oziroma orodij, ki jih bodo uporabili za komuniciranje.	0	1	2	3	4
Učitelj v komunikaciji od učencev zahteva podporne dokaze, kadar učenci razlagajo ideje oziroma podpirajo teze z dejstvi ali primeri.	0	1	2	3	4
Učitelj od učencev pričakuje, da prilagajajo svojo komunikacijo določeni ciljni skupini.	0	1	2	3	4

Primeri orodij za samovrednotenje za učitelja – za področje sodelovanja in področje komuniciranja (Vir: Področja razvijanja kompetenc učencev 21. stoletja, ITL Research, Sponzored by Microsoft Partners in Learning, Prevod R. Krajnc):



Področje: Veščina komuniciranja

①	• Od učencev se NE zahteva uporaba razširjene ali multimodalne komunikacije.
②	• Od učencev SE zahteva uporaba razširjene ali multimodalne komunikacije, • VENDAR se od njih NE zahteva, da priskrbijo podpirne dokaze ALI oblikujejo njihov izdelek za določeno ciljno skupino.
③	• Od učencev SE zahteva uporaba razširjene ali multimodalne komunikacije, • IN od njih SE zahteva, da priskrbijo podpirne dokaze: učenci morajo razložiti svoje ideje oziroma podpreti teze z dokazi in primeri ALI • SE od njih zahteva, da oblikujejo komunikacijo za določeno ciljno skupino, VENDAR ne oboje.
④	• Od učencev SE zahteva uporaba razširjene ali multimodalne komunikacije, • IN od njih SE zahteva, da priskrbijo podpirne dokaze • IN od njih SE zahteva, da oblikujejo komunikacijo za določeno ciljno skupino.

LESTVICA ZA OCENJEVANJE SKUPINSKIH PROCESOV¹

Avtor lestvice predlaga, da skupina večkrat skozi daljše obdobje izvede takšno ocenjevanje po vseh ali nekaterih kriterijih (1- negativni pol-7 - pozitivni pol).

Npr: Uporabite to lestvico za refleksijo o dogajanju v razpravljalni skupini, v kateri ste sodelovali pri današnji uri.

Kako sem se počutil v skupini?	1-2-3-4-5-6-7
Koliko so bili jasni cilji skupine?	1-2-3-4-5-6-7
Pogovor v skupini je bil učinkovit.	1-2-3-4-5-6-7
Člani skupine smo govorili več o temi kot o dogajanju v skupini.	1-2-3-4-5-6-7
Člani skupine so se trudili, da bi si »pridobili točke«.	1-2-3-4-5-6-7
Člani skupine so se trudili, da bi obveljala njihova stališča.	1-2-3-4-5-6-7
Člani skupine so poslušali tudi nasprotna stališča.	1-2-3-4-5-6-7
Ob večini udeležencev se počutim svobodnega.	1-2-3-4-5-6-7

¹ VIR: Rupnik Vec, T. (2013). Priročnik-psihiologija. Dostopno na: <http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Izzivi%20razvijanja%20in%20vrednotenja%20znanja%20v%20gimnazijski%20praksi%20PSIHOLOGIJA/#/1/zoomed> Prirejeno za učence.

Cilje skupine sem z lahkoto sprejel /vzel za svoje.	1-2-3-4-5-6-7
V skupini sem vedno dobil pomoč, ki sem jo potreboval.	1-2-3-4-5-6-7
Danes sem učinkovito sodeloval v skupini.	1-2-3-4-5-6-7
Kakšno je bilo danes vodenje skupine?	1-2-3-4-5-6-7
Sodim, da vodja skupino ocenjuje z/s ...	1-2-3-4-5-6-7
Obravnavani problemi/vsebine so bili, glede na moje izkušnje, pomembni.	1-2-3-4-5-6-7

Orodje za opazovanje veščine sodelovanja in komuniciranja v povezavi z elementi formativnega spremljanja

TRDITEV	KATEGORIJA FS (predznanje, načrtovanje namenov učenja in kriterijev uspešnosti, dejavnosti za doseganje namenov učenja, dokazila o učenju, povratna informacija, vrstniško sodelovanje in vrednotenje, samovrednotenje)	OPAŽANJA - DOKAZI
VEŠČINA SODELOVANJA IN KOMUNICIRANJA <i>Učenec ima priložnost</i>		
... da lahko verbalno in neverbalno učinkovito komunicira.		
... da komunicira na več različnih načinov in z več različnimi orodji (osebno, video, besedilo ...).		
... da se v skupini lahko dogovarja glede razdelitve nalog in pravil.		

... da aktivno posluša.		
... da sprejema ideje drugih in povezuje ideje skupine v koherentno celoto.		
... da prevzema odgovornost za svoj rezultati in za končni rezultat skupine (deljena odgovornost).		
... da sprejema strateške odločitve.		
... da ravna soodvisno (za skupinski uspeh so pomembni vsi člani skupine).		
... da prevzema različne vloge v skupini.		

Viri in literatura:

1. Brajša, P., (1993). Pedagoška komunikologija. Ljubljana. Glotta Nova.
2. Dumont, H., Istance, D., Benavides, F., (2013). O naravi učenja. Uporaba raziskav za navdih prakse. OECD. Ljubljana. ZRSŠ
3. <http://www.vrataodpiramsam.si/index.php/evropski-referencni-okvir>. Evropski referenčni okvir. (2006). (dostopno 27.3.2018)
4. Gardner, H., (1995). Razsežnosti uma: teorija o več inteligencah. Ljubljana. Tangram.
5. Holcar, Brunauer. A. in drugi. (2017). Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje. Ljubljana. ZRSŠ
6. https://www.ncca.ie/media/1149/communicating_april2015.pdf. Key Skills of Junior Cycle. (2015). (dostopno 27.3.2018)
7. Okvir digitalnih kompetenc za državljane: osem ravni doseganja kompetenc in primeri rabe: DigComp 2.1. (2017). Ljubljana. ZRSŠ
8. Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). Bralne učne strategije. Monografija. Ljubljana ZRSŠ
9. Peklaj, C., (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana. DZS.
10. <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>. Pisa 2015. (dostopno 27.3.2018)
11. <https://www.zrss.si/strokovneresitve/digitalnabralnica/podrobno?publikacija=250>. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi (dostopno 27.3.2018)

12. <https://www.zrss.si/strokovneresitve/digitalnabralnica/podrobno?publikacija=250>. Posodobitve pouka v gimnazijski praksi (dostopno 27.3.2018)
13. Rupnik Vec, T. (2013). Priročnik-psihiologija. Ljubljana. ZRSŠ
14. <http://www.nijz.si/sl/10-korakov-do-boljse-samopodobe>. Dostopno 27.3.2018. Tacol, A. (2014). 10 korakov do boljše samopodobe. (dostopno 27.3.2018)
15. http://www.mizs.gov.si/delovna_podrocja/direktorat_za_pedsolsko_vzgojo_in_oshnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_predmete. Učni načrti (dostopno 27.3.2018)